

TASVIRIY SAN'ATDA RANGTASVIRNING RIVOJLANISH VA IFODA VOSITASI SIFATIDAGI ROLI

Toxirova Rayxona Toxirjon qizi
Namangan State Pedagogical Institute
Master's degree student in Fine Arts

Annotatsiya

Mazkur maqolada tasviriy san'atda rangtasvirning tutgan o'rni, uning tarixiy rivojlanish bosqichlari hamda badiiy ifoda vositasi sifatidagi ahamiyati tahlil qilingan. Rangtasvir san'atining qadimgi davrlardan to hozirgi zamonaviy raqamli texnologiyalar davrigacha bo'lgan taraqqiyot jarayoni yoritilib, turli san'at yo'nalishlarining rangtasvir rivojiga ko'rsatgan ta'siri ochib berilgan. Shuningdek, rang, kompozitsiya va perspektivaning badiiy ifodadagi o'rni, ranglarning psixologik ta'siri hamda rassom ijodidagi ahamiyati ilmiy asosda izohlangan. Maqolada an'anaviy va zamonaviy rangtasvir uslublarining uyg'unligi hamda ularning tasviriy san'at taraqqiyotidagi roli haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar:

Rangtasvir, tasviriy san'at, badiiy ifoda, rang, kompozitsiya, perspektiva, estetika, rassom, ijodiy jarayon, rang uyg'unligi, san'at tarixi, impressionizm, realizm, modernizm, raqamli rangtasvir.

Kirish

Tasviriy san'at insoniyat madaniyati va tarixida muhim o'rin egallab kelgan ijodiy soha hisoblanadi. U orqali insonlar o'z his-tuyg'ularini, dunyoqarashini va hayotiy tajribalarini turli badiiy vositalar yordamida ifoda etadilar. Tasviriy san'atning eng muhim va keng tarqalgan yo'nalishlaridan biri bu rangtasviridir. Rangtasvir nafaqat voqelikni aks ettirish, balki rassomning ichki dunyosini, estetik qarashlarini va badiiy g'oyalarini ifodalash vositasi sifatida ham katta ahamiyatga ega.

Mazkur maqolada rangtasvirning tasviriy san'atdagi o'rni, uning rivojlanish bosqichlari hamda ifoda vositasi sifatidagi ahamiyati yoritiladi.

Asosiy qism

Rangtasvirning tarixiy rivojlanishi

Rangtasvir san'ati qadim zamonlardan boshlab shakllangan bo'lib, uning ilk namunalari g'or devorlariga chizilgan tasvirlarda ko'rinadi. Insoniyat rivojlanishi bilan birga rangtasvir ham takomillashib, turli davrlarda turlicha uslub va yo'nalishlarni bosib o'tdi.

Uyg'unish davrida (Renessans) rangtasvir san'ati yangi bosqichga ko'tarildi. Leonardo da Vinchi, Mikelanjelo, Rafael kabi buyuk rassomlar perspektiva, kompozitsiya va rang uyg'unligini mukammallashtirdilar. Keyingi davrlarda esa impressionizm, realizm, modernizm kabi yo'nalishlar rangtasvirning ifoda imkoniyatlarini yanada kengaytirdi.

Rangtasvirning tasviriy san'atdagi o'rni

Rangtasvir tasviriy san'atning markaziy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. U grafika, haykaltaroshlik va amaliy san'at bilan uzviy bog'liq bo'lib, badiiy fikrni rang, nur va kompozitsiya orqali ifodalaydi.

Rangtasvirning asosiy xususiyati — rang yordamida hissiy ta'sir uyg'otishdir. Ranglar orqali rassom kayfiyat, tabiat manzarasi, inson psixologiyasi va ijtimoiy hayot jarayonlarini ifodalay oladi. Shu sababli rangtasvir tasviriy san'atda eng kuchli ifoda vositalaridan biri hisoblanadi.

Rangtasvirning ifoda vositasi sifatidagi ahamiyati

Rangtasvir nafaqat real hayotni aks ettiradi, balki badiiy talqin orqali uni chuqur ma'noda ifodalaydi. Har bir rang o'ziga xos psixologik ta'sirga ega: issiq ranglar (qizil, sariq) faollik va hayotiylikni bildirsa, sovuq ranglar (ko'k, yashil) osoyishtalik va sokinlikni ifodalaydi.

Rassomlar ushbu ranglar uyg'unligi orqali tomoshabinda ma'lum hissiy kechinmalarni uyg'otadi. Shu jihatdan rangtasvir badiiy ifodaning eng nozik va ta'sirchan shakli hisoblanadi.

Zamonaviy rangtasvir rivoji

Hozirgi zamonda rangtasvir san'ati yangi texnologiyalar bilan boyib bormoqda. Raqamli rangtasvir (digital painting) paydo bo'lishi bilan rassomlar uchun yangi imkoniyatlar ochildi. Kompyuter grafikasi yordamida yaratilgan asarlar ham bugungi kunda tasviriy san'atning muhim qismiga aylangan.

Biroq an'anaviy moybo'yoq, akvarel va tempera texnikalari ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Aksincha, ular zamonaviy uslublar bilan uyg'unlashib, yangi badiiy yo'nalishlarni yaratmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, rangtasvir tasviriy san'atning eng muhim va asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, u insonning ichki dunyosini, his-tuyg'ularini va hayotiy qarashlarini ifodalashda katta rol o'ynaydi. Tarixiy rivojlanish jarayonida rangtasvir o'zining ifoda vositalarini kengaytirib, bugungi kunda ham zamonaviy san'atning ajralmas qismi bo'lib qolmoqda.

Rangtasvir san'ati inson va jamiyat o'rtasidagi badiiy ko'prik vazifasini bajarib, estetik tarbiya va madaniy rivojlanishga katta hissa qo'shadi.

Adabiyotlar

Sattarov, F. I. (2024). Practical and theoretical recommendations on drawing landscape compositions. *Science and Education*, 5(12), 238-241.

2. Islomovich, S. F. QALAMTASVIR MASHG „ULOTLARIDA TALABALARNI KOMPOZISIYA OID BILIM VA MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH.

3. Sattarov, F., & Ashanova, G. (2025). TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA PEDAGOGIK RASM CHIZISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 145-149.

4. ogli Oktyabrov, M. A. (2025). THE EMOTIONAL EXPRESSION OF ARTISTS THROUGH COLORS AND THE PSYCHOLOGICAL EFFECT OF COLORS IN ARTWORKS. *European Review of Contemporary Arts and Humanities*, 1(4), 30-34.

5. Adhamjon o'g'li, O. M. (2025). INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA BOLALARINI DEKORATIV RASM CHIZISHGA O'RGATISHNING DIDAKTIK AHAMIYATI. *IMRAS*, 8(6), 142-147.

6. Adhamjon o'g'li, O. M. (2025). NATYURMORT TUZISH VA UNI TASVIRLASH USULLARI. INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS, 3(33), 75-80.

7. Adhamjon o'g'li, O. M. (2024). QAYSI BIRI YAXSHIROQ: NATURADANMI YOKI FOTOSURATDANMI?. INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION, 3(31), 222-225.

8. Raximov, H. (2025). O'QUVCHILARGA MANZARA JANRINI O'RGATISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI O'RNINI. *Universal xalqaro*

ilmiy jurnal, 2(4.3), 214-218.

9. Раҳимов, Х. (2023, December). ТАСВИРИЙ САҲЪАТ НАМУНАЛАРИ ОРҚАЛИ САҲЪАТШУНОСЛИК СОҲАСИГА ТАЙЁРЛАШ. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE on the topic: "Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions" (Vol. 1, No. 01).

10. Raximov, H., & Usmonkulova, R. (2025). О 'ZBEKISTONDA RANGTASVIR SAN'ATI RIVOJLANISHI. Universal xalqaro ilmiy jurnal, 2(4.3), 238-242.

11. Umarjon o'g'li, H. R. (2021). Technologies for Improving Composition and Drawing Skills Based on the Rules of Composition. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 9(12), 765-767.

12. ogli Rakhimov, H. U. AJMR. AJMR.

13. Komoldinov, S. (2025). MANZARA CHIZISHNING NAZARIY ASOSLARI VA RASSOMLAR ASARLARI TAXLILI MANZARA CHIZISHNING NAZARIY ASOSLARI VA RASSOMLAR ASARLARI TAXLILI. Universal xalqaro ilmiy jurnal, 2(4.3), 264-267.

14. Komoldinov, S. J. O. G. L., & Isaboyeva, M. I. Q. (2025). Manzara kompozitsiyasini rangtasvir texnologiyasi asosida yaratishning badiiy ifoda vositalari. Science and Education, 6(11), 932-937.

15. Jomoldin o'g'li, K. S. SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT.

16. Xasanboy o'g'li, B. A. TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. Economy and Innovation ISSN, 2545-0573.

17. Toxirova Raykhona

Namangan State Pedagogical Institute Master's Student, Visual Arts

Toxirova, R. (2025). A NEW INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF ARTISTIC SPACE IN CONTEMPORARY UZBEK LANDSCAPE ART. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 5(11), 853–857. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17736244>

18. Toxirova R. T. Evolution of compositional structures in the landscape genre: from classical to contemporary. — 2025. URL: